

Анализ предполагает сравнение как словарей, так и психолингвистический эксперимент, где испытуемые дают оценку по шкале.

В докладе А. М. Калюты рассматривались возможности использования данных свободного ассоциативного эксперимента для выявления степени синонимичности слов. Ассоциативные поля синонимов имеют общие пересекающиеся сегменты, состоящие из одинаковых реакций. Докладчик показал, что чем больше эти участки, тем выше степень синонимичности сравниваемых слов в двух языках. В. В. Мартынов в докладе «О некоторых восточнославянско-болгарских изолексах» подчеркнул, что данные диалектов, особенно болгарских, дают возможность выделить связи вторичного характера и вместо традиционных групп славянства (западной, восточной и южной) выделить схождения восточно-славянские и восточно-болгарские. Такая работа дает возможность для проверки гипотез заселения Балкан: западным путем—через Паннонию, и восточным—через Полесье, Румынию, Восточную Болгарию.

Основным направлением в докладе Г. А. Цыхуна «Белорусско-болгарские древние изоглоссы» было рассмотрение некоторых теоретических проблем формальной и типологической близости ряда явлений в белорусском и болгарском языках с точки зрения ареальной лингвистики. В докладе Б. А. Плотникова рассматривались названия продуктов питания в болгарском и белорусском языках. Дана тематическая классификация слов данного микрополя, выявлены экстралингвистические и внутрилингвистические сходства и различия, вскрыты виды соотношения формы и содержания между родственными языками. Н. Б. Мечковская рассмотрела различные виды лексико-семантических соответствий языковедческим терминам восточно-славянских грамматик XVI—XVII веков в современных болгарской и белорусской терминологиях. В частности, была показана различная степень лексической преемственности по отношению к церковно-славянской терминологической традиции.

Фразеология была представлена в четырех докладах. М. Караангова (НРБ) в докладе «Фразеологизмы с именами собственными в белорусском и болгарском языках» дала многосторонний анализ употреблений имен собственных в устойчивых сочетаниях. В докладе В. М. Мокиенко (Ленинград) «К сопоставительному анализу болгарских и белорусских устойчивых сравнений» были проанализированы устойчивые сравнения разных грамматических типов, показаны сходства и специфика образной системы сравнений и семантические модели сравнительных конструкций. М. Ю. Котова (Ленинград) посвятила свой доклад анализу переводов фразеологизмов в повести М. Горького «Детство» на белорусский и болгарский языки. В докладе А. К. Киклевича были систематизированы основные признаки нормальной сочинительной связи. Были показаны сферы речи, где эта системность (норма) нарушается; одной из таких сфер и являются фразеологизмы.

Непосредственно историческим исследованиям были посвящены три доклада. И. Буюклиев (НРБ) в докладе «К сопоставительной характеристике старобелорусского и среднеболгарского языков» остановил внимание на типологических особенностях глагола. Доклад М. А. Муталимовой был посвящен анализу уточняющих слов в староболгарских и старобелорусских памятниках. В докладе Я. Л. Трёмбовольского рассматривалось своеобразие художественной структуры старославянского памятника трактата Храбра «О письменехъ». Устанавливается жанр памятника (полемическая речь) и на этой основе делается попытка его атрибуции. Ц. Иотов (НРБ) в докладе «О возможностях использования методов современной диалектологии при сопоставительных исследованиях близкородственных языков» показал широкие возможности применения сопоставительного анализа фактов на материале болгарского, белорусского и русского языков.

В заключительном документе, принятом третьим белорусско-болгарским симпозиумом, обе стороны с удовлетворением отметили, что совместное научное сотрудничество расширяется, в работу включаются уже и аспиранты, и студенты, интерес проявляют слависты из других вузов страны. Утверждена предварительная программа дальнейшей научной работы.

В. А. Карпов

ТВОРЧАЯ СПАДЧЫНА ЯНКІ КУПАЛЫ І ЯКУБА КОЛАСА І РАЗВІЦЦЁ СЛАВЯНСКІХ МОЎ І ЛІТАРАТУР

Усебаковае і грунтоўнае асвятленне даная маштабная праблема атрымала на рэспубліканскай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння народных паэтаў БССР Янкi Купалы і Якуба Коласа, якая адбылася 14—15 кастрычніка 1982 года на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. У канферэнцыі прынялі ўдзел 150 вучоных рэспублікі, а таксама Масквы, Валгаграда, Уфы, Данецка, Кіева, Ужгарада, Харкава, Алма-Аты і іншых навуковых цэнтраў нашай шматнацыянальнай краіны, а таксама вучоныя з сацыялістычных краін. Канферэнцыя адкрыў уступным словам міністр вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР прафесар Мікалаіч Максімавіч Мяшкоў. На ранішнім пленарным пасяджэнні былі заслуханы даклады, якія ў многім характары авалі стан сучаснага купалазнаўства і коласа-

знаўства, вызначалі шляхі і перспектывы іх развіцця: кандыдата філалагічных навук дацэнта М. Б. Яфімавай «Партыя і У. І. Ленін у творчасці Янкі Купалы і Якуба Коласа», доктара філалагічных навук прафесара А. А. Лойкі «Янка Купала ў кантэксце сусветнай літаратуры», доктара філалагічных навук прафесара С. Х. Александровіча «Якуб Колас і славянскія літаратуры. Вытокі творчасці», доктара філалагічных навук загадчыка сектара Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР М. І. Мушынскага «Актуальныя праблемы сучаснага купалазнаўства і коласазнаўства», доктара філалагічных навук прафесара А. А. Семяновіча «Янка Купала і Якуб Колас—песняры міру і дружбы». На пленарным пасяджэнні выступіў таксама дэкан філалагічнага факультэта Сафійскага ўніверсітэта імя Клімента Охрыдскага прафесар Георгій Германаў.

Усяго заслухана звыш 100 дакладаў і паведамленняў, працавала 8 секцый. У шматлікіх дакладах на секцыях знайшлі грунтоўнае і глыбокае асвятленне наступных праблем: роля Янкі Купалы і Якуба Коласа ў станаўленні і развіцці сацыялістычнага рэалізму, традыцыі народных песняроў у савецкай літаратуры, уплыў класікаў беларускай літаратуры на развіццё беларускай літаратурнай мовы, стылістыка твораў выдатных майстроў роднага слова, творчасць вялікіх нацыянальных паэтаў Савецкай Беларусі і сусветны літаратурны працэс. Варта назваць даклады І. А. Чароты «Янка Купала і Якуб Колас у Югаславіі», Г. М. Праневіча «Слова аб палку Ігаравым» у ідэйна-мастацкай канцэпцыі Я. Купалы, Н. І. Гілевіч (БДУ імя У. І. Леніна) «Вобразнае слова Купалы», Л. Я. Гараніна (Інстытут літаратуры АН БССР) «Рамантычныя паэмы Я. Купалы і станаўленне рэалізму ў беларускай савецкай літаратуры (сацыяльна-філасофскі аспект)». У дакладах Г. П. Караткевіч (БДУ імя У. І. Леніна) «Праблему сэнсу жыцця ў творчасці Якуба Коласа», Л. Ф. Касцюкавец (Белдзяржкансерваторыя) «Янка Купала і народная песня», В. І. Гапавай (Інстытут літаратуры АН БССР) «Ідэйна-мастацкая канцэпцыя «Спадчыны» Янкі Купалы» і інш. асабліва ўвага была звернута на праблемы светапогляду, народнасці, партыйнасці, ідэйнасці мастакоў слова.

Шырокае асвятленне атрымалі праблемы перакладу твораў Я. Купалы і Я. Коласа на мовы народаў СССР, грунтоўнай была гаворка пра побыткі, прынцыпы, метады купалаўска-коласаўскай школы перакладу. Найперш, тут хацелася б вылучыць даклады В. П. Рагойшы (БДУ імя У. І. Леніна) «Купалаўска-коласаўская школа мастацкага перакладу», П. П. Ахрыменкі (Сумскі педагагічны інстытут) «Творы Я. Купалы і Я. Коласа на Украіне», Р. Ф. Газізава, Т. М. Гарыпава, Т. М. Шыхава (Башкірскі дзяржаўны ўніверсітэт) «Пра башкірскія пераклады вершаў беларускіх класікаў Янкі Купалы і Якуба Коласа». Цікавымі былі даклады дацэнта У. І. Рагавіцкага з Валгарграда, які асабіста ведаў Я. Купалу, сустракаўся з ім—«Гісторыя дзяржаўнага перакладу паэмы Я. Купалы «Курган», а таксама дацэнтаў Днепрапятроўскага дзяржаўнага ўніверсітэта А. М. Папоўскага і В. А. Шадуры «Да пытання перакладу на ўкраінскую мову твораў Я. Купалы і Я. Коласа». Свежа і арыгінальна прагучала паведамленне прафесара з Ужгарада М. І. Зімомры «Да пытання рэцэпцыі верша «А хто там ідзе?» Я. Купала праз пераклад на нямецкую, венгерскую, рускую і ўкраінскую мовы».

«Асоба вялікага пісьменніка і яе ўплыў на літаратурны працэс»—такая тэма гутаркі, якая адбылася на пасяджэнні «Круглага стала». У гутарцы за «Круглым сталом» прынялі ўдзел народны пісьменнік БССР Герой Сацыялістычнай Працы І. П. Шамякін, сын Якуба Коласа старшы навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Я. Коласа Даніла Канстанцінавіч Міцкевіч, пляменніца Янкі Купалы супрацоўніца Літаратурнага музея Янкі Купалы Ядвіга Юльянаўна Раманюска, пісьменнікі Ул. Юрэвіч, Я. Янішчыц, галоўны рэдактар слоўніка «Янка Купала» кандыдат філалагічных навук І. У. Саламевіч і інш.

Варта адзначыць высокі навукова-тэарэтычны і ідэйна-палітычны ўзровень дакладаў і паведамленняў на канферэнцыі. У выдавецтве «Вышэйшая школа» выйшлі ў свет тэзісы канферэнцыі «Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур» агульным аб'ёмам 10,5 аркушаў, у якіх прадстаўлена 130 артыкулаў. Для ўдзельнікаў канферэнцыі была арганізавана шырокая культурная праграма: экскурсіі ў Хатынь і на Курган Славы, па горадзе-герою Мінску, у літаратурныя музеі Янкі Купалы і Якуба Коласа, у Вязынку, на радзіму Я. Купалы. Удзельнікі канферэнцыі наведалі спектакль «Паўлінка» у Беларуска-дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Я. Купалы, паглядзелі мастацкі кінафільм «Раскіданае гняздо» па п'есе Я. Купалы, дакументальную кінастужку «Дзядзька Якуб» да 100-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа.

Правядзенне канферэнцыі, безумоўна, дасць новы штуршок да распрацоўкі актуальных праблем купалазнаўства і коласазнаўства, да ўсебаковага разгляду творчасці Я. Купалы і Я. Коласа ў кантэксце кардынальных праблем сучаснага савецкага мовазнаўства і літаратуразнаўства.

У. А. Навумовіч